مسیار

زەواجێکی شەرعییە یان ڕێخۆشکەری خراپەیە؟

نووسینی

د. إحسان برهان الدين

مسيار

زەواجێكی شەرعییە یان ڕێخۆشكەری خراپەیە ؟

نووسینی

د. إحسان برهان الدين

1 - زەواجی مسیار لە کتێبەکانی فیقهدا بەر لە ئەم سەردەمەی خۆمان بەم ناوەی ئێستا باسی نەهاتووە، بەڵام بە هەندێ ناوی تری جیاوازەوە باسی هاتووە و حوکمیشی باسکراوە، سەرەتا با بزانین بە دیاریکراوی مەبەست لە ئەو جۆرە هاوسەرگیرییە چیە؟ زەواجی مسیار، یان مصیاف، یان زەواجی سیاحی، یان زەواجی (النهاريات) بەواتای هاوسەرگیری ڕۆژانە، بریتییە لەوەی کە: پیاوێك هاوسەرگیری لەگەڵ ژنێکدا دەکات و مەرجی لەگەڵ دەکات کە پەیوەندی هاوسەرگیرییان بە ڕۆژ پێکەوە دەبێت و بەشەوان لە لای نامێنێتەوە، بەڵکو لەلای ژنی یەکەمی دەمێنێتەوە، بە کورتی ئەم جۆرە هاوسەرگیرییە شاردنەوە و ئاشکرانەکردنی مەبەستە لەلای پیاوەکە و ئەگەر ئیعلانیش بکرێت لە بازنەیەکی سنووورداری خزم و هاوڕێی زۆر کەمدا دەبێت و زۆر جار ئافرەتیش لەم جۆرە هاوسەرگیرییەدا لە مافەکانی خۆی وەکو مافی نەفەقە و مانەوەی شەو و دابین کردنی شوێنی نیشتەجێبوون خۆش دەبێت و تەنازولی لێ دەکات.

2 - زەواجی مسیار بەم شێوەی کە ئێستا هەیە بە پێی قسەی هەندێك لە شارەزایان یەکەم جار لە وڵاتی سعودیە سەری هەڵداوە و دواتر لە وڵاتانی تر تەشەنەی کردووە و زیاتریش ئەو ئافرەتانە پێی ڕازی دەبن کە هەلی شووکردنیان لە کاتی خۆیدا لە دەستچووە، یان لە مێردەکانیان جیا بوونەتەوە یان یان مێردەکانیان مردوون، یان لەبەر هەل و مەرجی تایبەتی تر، بەو جۆرە زەواجە ڕازی دەبن.

3 - لە هۆکارەکانی درووست بوونی ئەم جۆرە هاوسەرگیریە، گەورەیی تەمەنی کچە کە پێی دەوترێت قەیرەیی و حاڵەتەکانی جیابوونەوەو بێوەژنی، هەروەها هەندێ ژنیش هەیە بەهۆی ئەوەی مناڵیان هەیە و دەیانەوێت پەروەردەیان بکەن و هاوکات پێویستییان بە پیاوێك دەبێت بە مەبەستی چاودێری و پاراستنیان ئەم جۆرە زەواجە گونجاوە بۆیان، جگە لەو هۆکارانەش مەسەلەی گرانی مەسرەف و تێچووی ژنهێنان و بە نامۆ تەماشاکردنی کۆمەڵگا بۆ کەسێك کە ژنی دووەم وسێیەم بهێنیت و هۆکاری تریشی لە پشتەوە هەیە..

4 - شەرعناسە کۆنەکان وا دیارە باسی حوکمی زەواجی (مسیار) یان لە ژێر ناوی زەواجی نەهاریات دا کردووە، چونکە پیاو لە گرێبەستی هاوسەرگیریدا ئەوە بە مەرج دەگرێت کە بەڕۆژ بچێتە لای هاوسەرەکەی نەك بە شەو، بۆ ئەوەی بەشەو لای هاوسەری یەکەمی بێت و پێی نەزانێت، بە گشتی ئەم هاوسەرگیرییە هاوسەرگیرییەکە بەڕواڵەت مەرجە شەرعییەکانی لە خۆ گرتووە، بۆیە سەرەڕای ئەوەی زۆرێك لە زانایانی ئەم سەردەمە مسیاریان بە زەواجێکی شەرعی زانیوە لەبەر هەبوونی مەرجەکانی هاوسەرگیری، بەڵام هاوکات حەزیان لێ نەکردوە و بە مەکروهیان زانیوە ونەکرنیان بە شیاوتر و چاکتر زانیوە بۆ دین و کەسایەتی موسوڵمان..

5 - ئەم زەواجە بەوە لە جۆرەکانی تر لە هاوسەرگیری جیا دەبێتەوە، کە ئافرەتەکە دەست لە هەندێ لە مافەکانی خۆی هەڵدەگرێت کە شەرع پێی داوە و تەنازولی لێ دەکات، بۆ نموونە داوای نەفەقەو خەرجی و خانوو، هەروەها داوای مانەوەی شەو لە مێردەکەی ناکات لەلای، زۆربەی جاریش پیاوێك ئەم زەواجە دەکات کە خۆی هاوسەرێکی تر یان زیاتری هەبێت.

6 - لە ڕاستیدا ئەم زەواجە لە بنچینەدا زەواجیکی تەواوە ئەگەر مەرجەکانی زەواجی شەرعی بە تەواوی لە خۆ بگرێت، وەکو ڕازی بوونی هەردوولا و هەبوونی دوو شایەت و مارەیی و ڕازی بوونی وەلی ئەمر و سەرپەرشتیار و ڕاگەیاندنی زەواجەکە و مەرجەکانی تر، ئەوەی تێدایە هاوسەرگیرییەکە بە نهێنی دەمێنێتەوە و ئافرەتەکە ڕازی دەبێت بە یەکسانی لەگەڵ هاوسەری یەکەمی مێردەکەی مامەلەی لەگەڵدا نەکرێت، بە تایبەت لەمەسەلەی مانەوەی شەو.

7 - ئەوەی کە باسمان کرد شێوازی زۆرینەی ئەو جۆرە زەواجەیە، بەڵام مەرجیش نییە لە هەموو حاڵەتەکاندا لەلایەن ئافرەتەکەوە تەنازولی تێدا هەبێت لە مافەکانی وەکو نەفەقە و مارەیی شایستە و حالەتەکان بە پێی هەل و مەرجەکان جیاوازییان لە نێواندا هەیە و ئەوە نییە هەمووی بە یەك شێوازو شێوە بەڕێوە بچێت..

8 - لە ڕاستیدا وازهێنانی ئافرەت لەو مافانەی خۆی وەکو خەرجی و مانەوەی مێردەکەی بەشەو لەلای ئەوە پرسێکە بۆ خۆی دەگەڕێتەوە و مافی خۆیەتی و ئاساییە واز لەو مافانە بهێنێت، بەڵگەش لەسەر ئەوە دایکی ئیمانداران " سودة بنت زمعة " رضي الله عنها وازی لەشەوەکەی خۆی هێنا بۆ دایکی ئیمانداران عائشة رضي الله عنها و پێغەمبەر صلى الله عليه و سلم ئەوەی قبوڵ کرد، بەڵام ئەگەر ئەو تەنازولانە بکرێتە مەرج و لە گرێبەستی هاوسەرگیرییەکەدا بنووسرێن هیچ ئیعتیبارێکیان نییە و ئافرەتەکە مەجبور نییە پابەندی بێت، چونکە مەرجێکی ناشەرعییە، هەر بۆیە ئافرەت ناچار نابێت دوایی پێوەی پابەند بێت، چونکە پێغەمبەر صلى الله عليه و سلم فەرموویەتی: (ما بالُ أقوامٍ يشترطون شروطًا ليست في كتابِ اللهِ ؟ من اشترطَ شرطًا ليس في كتابِ اللهِ فهو باطلٌ ، وإن كانَ مائةَ شرطٍ ، كتابُ اللهِ أحقُ وشرطُ اللهِ أوثقُ).

9 - ئەهلی عیلم فەرموویانە زەواجی شەرعی پێویستە پێنج مەرجی تێدا بێت:

یەکەم /دیاریکردنی هاوسەرەکان: پێویستە بەدیاریکراوی و بەناو ناو ببرێن کێ لەگەڵ کێدا هاوسەرگیری دەکات.

دووەم/ ڕازی بوونی هەردوو هاوسەرەکە بەو هاوسەرگیرییە.

سێیەم/ امادەبوون یان ڕازی بوونی باوکی کچەکە یان سەرپەرشتیارەکەی چونکە پێغەمبەر صلى الله عليه و سلم فەرموویەتی: "لا نكاح إلا بولي" هەورەها فەرموویەتی: "أيما امرأة نكحت بغير إذن وليها فنكاحها باطل. فنكاحها باطل. فنكاحها باطل "

چوارەم/ هەبوونی شایەت: وەکو لە فەرموودەدا هاتووە: "لا نكاح إلا بولي وشاهدي عدل."

پێنجەم / نەبوونی ڕێگر (موانع): بۆ نموونە ئایینیان جیاواز بێت، یان مارەیان لەیەکتر نەیەت، یان شیریان پێکەوە خواردبێت. کە ئەم مەرجانەش لەهەر زەواجێکدا بوونی هەبوو بە زەواجی مسیاریشەوە وەکو لایەنی شەرعییە و زەواجەکە

دادەمەزرێت، بەڵام:

10 - زانایان و دانایان و ئەوانەی ئەزموونی دونیایان هەیە، ئامۆژگاری کەس ناکەن بەو شێوە هاوسەرگیری بکات، چونکە بەهۆی نهێنیی بوونەکەی ئامانجەکانی ئیسلامی لە هاوسەرگیریدا تێیدا درووست نابێت، مەگەر پێویستییەکی ڕاستەقینە و قایلکەر هەبێت ئەگینا وا دەرناکەوێت کە پەنابردن بۆ ئەو جۆرە زەواجە کارێکی باش یان جوان بێت، بەڵام ئیتر لەو لاشەوە بنەمایەکی ترمان هەیە کە پێی دەوترێت للضرورات أحكام، بۆیە ناتوانرێت دەرگای ئەو جۆرە زەواجە بەتەواوی دابخرێت لەبەر ئەو زەرورەتەی کە باسمان کرد و لەوانەیە بۆ پیاو و بۆ ژن پێشبێت، ئەگەرنا، ئەو زەواجە بەرژەوەندییەکانی زەواجی شەرعی لێ چاوەڕوان ناکرێت، بەڵکو زۆربەی حاڵەتەکان وەکو ئەوە دیتە پێش چاو کە تێرکردنی شەهوەت و ئارەزوویەکی کەسەکان بێت و هیچی تر، چونکە پیاو بە شێوەیەکی گشتی توانای پەروەردە کردنی مناڵەکانی نابێت یان پابەندی نابێت بە پێی ڕێککەوتنەکە، بگرە توانا و دەسەڵاتی بەسەر هاوسەرەکەشیدا نییە و ناتوانێت ئاراستەی بکات، بۆیە ئەوەی کە پێی دەوترێت (مقاصد الشرع)

لەو زەواجەدا ئەستەمە درووست بێت، هەروەها لەڕووی کۆمەڵایەتیشەوە لەناو خەڵك و دراوسێ و خزم و هاوڕێدا پشتگیری ناکرێت و هەردوو هاوسەرەکە تووشی سەرزەنشت و ئیحراجی زۆر دەبنەوە ومناڵەکانی ژنی یەکەمیش بەهۆی ئەو هاوسەرگیرییە نامۆیەی باوکیانەوە ڕەنگە تووشی شەرمەزاری ببن لەبەردەم خەڵکیدا و ئەوەش کاریگەری خراپ لەسەر دەروونیان درووست دەکات.

11 - زۆربەی زانا هاوچەرخەکان کە ڕێگەیان داوە ئەم زەواجە بکرێت، لەبەر ئەوەیە کە مەرجەکانی زەواجی سەحیحیان تێدا بەدی کردووە، ئەوانەش کە بە مەکروهیان زانیوە یان هەندێکیان کە هەر بە حەرامیان زانیوە، تەماشای ئاسەوار و کاریگەرییە خراپەکانیان کردووە، لەوانە:

***ئەم زەواجە سەرەڕای هەبوونی مەرجە شەرعییەکان، بەڵام مەبەستەکانی شەرعی تێدا جێبەجێ نابێت، نە سەقامگیری و نە سوکنایی و نە هەستکردن بە هەبوونی خاڵی هاوبەشی زۆر و نە خۆشەویستی ڕاستەقینە و نە بەزەیی و پەروەردە کردنی مناڵ..ئەوانە بوونیان لە زۆربەی حاڵەتەکاندا نییە.**

* هەروەها هەبوونی جۆرێك لە ستەم ونادادگەری لەسەر ئافرەتەکە کە بە بێ خەرجی و دابین کردنی خانوو و مانەوەی شەو ڕازی دەبێت، کە بێگومان لە ناچاری بەو ناداگەرییە ڕازی دەبێت نەك خۆی حەز بەوە بکات.

* قوامة و توانای پیاو لەسەر ئاراستەکردن و پەروەردەکردن و بەڕێوەبردنی ماڵ بە شێوەیەکی ڕاست و درووست بوونی نییە لەم زەواجە، ماوەی جارێك سەر لە هاوسەرەکەی دەدات و لەرووەیەکەوە وەکو ئەو هاوڕێتییەیە وایە کە لە نێوان ژنان و پیاواندا لە ڕۆژئاوا درووست دەبێت.
* ئەم زەواجە زۆرجار بەکارهێنانی ژنە وەکو ئامرازێك بۆ تێرکردنی ئارەزووی پیاو و هیچی تر، تەنانەت پیاوەکە لە ڕووی جۆرەکانی لێپرساوێتییەوە هیچی ناکەوێتە سەر ومەسەلەکە زیاتر تێرکردنی هەندێ حەزە بۆ هەردوولا.
* وەکو پێشتریش باسمان کرد ئەو مەرجانەی کە دەسەپێتە سەر ئافرەت مەرجی بەتاڵ و ناشەرعین، بۆیە لە کاتێکدا کە هەندێ لە ئەهلی عیلم گرێبەستەکە بەڕاست دەزانن، لە هەمان کاتدا مەرجەکان بە بەتاڵ دەزان، لەولاشەوە هەندێ زانای تر هەن

لەبەر هەمان ئەو مەرجە ناشەرعییانە وتوویانە گرێبەستەکەش ناشەرعی و بەتاڵە.

*** ئەم زەواجە لەڕاستیدا ڕێگەو هۆکارێکە بۆ بڵاوبوونەوەی خراپەو فەساد لە کۆمەڵگادا، بۆیە ئەوانەی کە نکۆڵی لەم زەواجە دەکەن دەڵێن: زەواجی مسیار زۆر لە زیناوە دوور نییە، ئاسانکاری لەڕادەبەدەر لە گرێبەستەکەدا دەکرێت و مێرد بەرپرسیارێتییەکی وای ناکەوێتە سەر و بە ئاسانی لە هاوسەرەکەی ئەتوانێت جیا بیتەوە و زۆربەی حاڵەتەکانیش لە نهێنیدا دەبێت، بەم شێوەش ئەم زەواجە دەبێتە یارییەك بەدەست ئەوانەی هیچ خەمێکیان نییە جگە لە ئارەزوو و حەزەکانی خۆیان نەبێت، بە فیعلیش وای لێهاتووە و تەنانەت نووسینگەی تایبەتی خۆی هەیە و بووەتە جۆرێك لە نیکاحی موتعە.**

12 - بە کورتی زانایانی ئەم سەردەمە ئەگەرچی لەبەر هەبوونی مەرجەکان بەشێکیان زەواجی مسیاریان بە سەحیح داناوە لە ڕووی گرێبەستی هاوسەرگیرییەکە ، بەڵام هاوکات بە هۆی درووست نەبوونی مەبەستەکانی شەرع لە هاوسەرگیری و ناچاربوونی ئافرەت لە تەنازول کردن لە مافەکانی خۆی ئەو

زەواجەیان بە مکروە. زانیوە و مەترسی ئەوەیان هەیە کە ببێتە بەهانەیەك بۆ بڵاوبوونەی خراپە و فاحیشە لە ناوکۆمەڵگادا، لە هەمان کاتدا کۆمەڵێك شەرعناسی تر ئەم زەواجەیان بە حەرام زانیوەو ڕێگەیان نەداوە بکرێت و هەندیکیش وەستاون و نەیانتوانیوە ڕایەکی یەکلاکەرەوە بدەن لەسەر ئەم پرسە.

هەندێ لە زانا گەورەکانی ئەم سەردەمەش پاش ئەوەی فەتوای حەڵاڵ بوونی ئەم زەواجەیان دابوو، بەڵام دوای ئەوەی بینییان زەواجی مسیار بە ئاراستەیەکی پێچەوانەدا ڕۆیشتووە و لە زەواجی موتعە و سیغەوە خەریکە نزیك دەبێتەوەو بووەتە هۆکارێك بۆ بڵاوبوونەوەی خراپە، لە فەتواکەیان پاشگەزبوونەوە و وتوویانە مسیار زەواجێکی نادرووستە.

13 - وەکو لە جێگەیەکی تری ئەم زنجیرەشدا وتوومە و لێرەش دووپاتی دەکەوە: زەواجی مسیار خەریکە لە ڕێڕەوی خۆی و مەبەستەکانی لادەدرێت و نزیکە لەوەی سەر لە ئاراستەیەکی تری جیاواز و ناشەرعی لە مەبەستی زەواجی شەرعییەوە سەر دەربهێنێت، لەم چەند ماوەی دواییدا، بە بەهانەی شەرعی بوونی

زەواجی مسیارو ودەیان ورِەنگە سەدان مەلا وبەناو بانگخواز کە پسپۆڕیان وهەموو خەمێکیان بووەتە ڕێکخستنی ئەو جۆرە زەواجە هەم بۆ خۆیان و هەم بوونەتە جێگای مەبەستی خوازیارانی زەواجی مسیار وئەوانەی بەدوای ئەو جۆرە زەواجەدا وێڵن، بە هۆی ئەوانەوە ئەمرِۆ جۆرێک لە نابەرپرسیارێتی بەرفراوان لەو بوارەدا درووست بووە ، تەنانەت پیاوانی بەناو ئیسلامی مولتەزیمیش لە رِێگەی دەڵاڵەکانی زەواجی میسیارەوە بە کەمترین پارەو، بەڵکو هەندێک جار بەپەنابردن بۆ حیلەی شەرعی وفرِوفێڵ وحیلەی ناو مەزهەبەکان و بۆ کەمترین ماوە لە پرۆسەیەکی نزیک لە زەواجی موتعەی لای شیعەکان ئەو زەواجە ئەنجام ئەدەن، لەگەڵ ئافرەتی بێوەژندا زەواج دەکەن ودوای ماوەیەک تەڵاقیان دەدەن وزەواجێکی تر دەکەن.

واش دەردەکەوێت هەندێک لەوانە لەسەرەتاوە بەنیازی تەڵاق دان ئەو زەواجە ئەنجام ئەدەن چونکە ڕێکخەرانی ئەو زەواجە ئەوەشیان بۆ حەڵاڵ کردوون!

بە کورتی زەواجی مسیار لە کوردستاندا نزیکە لەوەی ببێت بە جۆرێك لە زەواجی سیغە وفێرژنێکی نوێ لە زەواجی موتعەی شیعەکان، مەلای وا هەیە لە بازرگانانی دین سەرقاڵی ئەو بابەتەن

و کردوویانە بە پیشە بۆ خۆیان، دەیان زەواجی لەو شێوەیان بۆ خۆیان ڕێکخستووە، لەملاوە زەواج دەکەن و لەو لاوە تەڵاق دەدەن، چونکە هیچی تێناچێت و خۆیشی بەوە خەڵەتاندووە کە زەواجێکی شەرعییە! حاشا ئەوە زەواج نییە و داوێن پیسییەکی دەمامکدارە، بەداخەوە بازاڕی ئەو جۆرە زەواجە ئێستا لە سلێمانی وڕانیە و هەولێر و بگرە لە هەموو شارەکانی تری کوردستاندا زۆر بووە و بازاڕێکی گەرمی هەیە وەکو لە کەسی متمانە پێکراوو ڕاستگۆ زانیومە بازاڕێکە جمەی دێت وهەندێ جار دەڵێن بە پەنجا هەزارێکی مانگانە ڕەنگە ئەو زەواجە دەست بکەوێت.

زۆر جاریش تەنها ژن وپیاوەکەو مەلاکەو دوو شایەت حازری مارەبڕینەکە دەبن ، دوو شایەتەکەش نەناسراون، وەکو بڵێی ئیشیان شایەتیدانی ئەو جۆرە زەواجە مەشیوهە ناشەرعییەیە و مەرجیان ئەوەیە دوای ئەنجامدانی کارەکەیان ئیتر بۆی دەربچن وکەس بانگیان نەکاتەوە، کە ئەوەش جۆرێکە لە سووککردنی ئەو پرۆسە پیرۆزەو و حاڵ وا بڕوات دەبێتە جۆرێک لە موتعەو لەفرۆشی دەمامکدار، کە وا دەزانم ئێستا هەنگاوە یەکەمەکانی ئەو سووککردن و سیغە دەمامکدارە لێرە لە سلێمانی و لە وهەولێر و شار و شوێنەکانی تریش سەری هەڵداوەو درووست بووە.

لێرەشدا بەباسکردنی ئەم حەقیقەتە تاڵ وناخۆشە، مەبەستم ئاگادار کردنەوەی خوشکانی بەڕێزە بەتایبەتی لە بێوەژنان کە بەو مەلاو بانگخوازانەی ئاخر زەمانە نەخەڵەتێن و ئەم مەسەلە ئێستەش ئەگەر بەتەواوی نەبووبێتە جۆرێك لە بازرگانی ناشەرعی و ناشیرین، لە داهاتوویەکی نزیکدا دەبێت، چونکە ئەو جۆرە زەواجە زۆرێکی تەنها تێرکردنی شەهوەتەو هەستکردنی بەرپرسیارێتی و قودسیەتی خێزان تێیدا بوونی نییە، بۆیە دەبێت کچان وئافرەتان وریای خۆیان بن و نەکەونە داوی ئەو دەڵاڵ و بازرگانانەوە کە بەناوی دینەوە فریویان دەدەن.

14 – لە ڕاستیدا مەسەلەی زەواجی مسیار لە بازنەی شەرعی خۆی دەرچووە و لە ئێستادا بووەتە پرۆسەیەکی ناشەرعی کۆمەڵێك خەڵکی دین لاواز و بازرگانانی دین سەرقاڵی ئەنجامدان و پەرەپێدانین، کە یەکەم شت لە دەستیانداوە شەرمە و پێغەمبەر صلی الله علیه و سلم فەرموویەتی: (إنَّ ممَّا أدرك النَّاسُ من كلامِ النُّبوَّةِ الأولَى : إذا لم تستحْيِ فاصنَعْ ما شئتَ). البخاري **(6120)**

تۆمەتباری یەکەم لەم تاوانەدا کۆمەڵە مەلا و بانگخوازێکی دین لاوازن کە بەدوای ناوبانگ و پارەو شەهوەتی خۆیانەوەن و دەستبەرداری هەموو ثوابت و ڕەوشت و ئاکارێکی ئیسلامەتی و کوردەوایش بوونە.

هەروەها لەم دواییانەدا بەداخەوە چەندین لایەنی تر لەو پرۆسە گوماناویەدا بەشدارن و هاتوونەتە سەرخەت بۆ تەشەنە پێکردنی مەسەلەی مسیار کە لە ڕاستیدا هەر ناوی مسیارە ئەگینا موتعەیەکی ڕاشکاوانەیە، لە دیارترینیان هەندێك لە کۆمپانیاکانی حەج و عومرەیە، ڕاستە کەمینەن وزۆربەی کۆمپانیاکان خەڵکی دینار و باشن، بەڵام لەبەر هەستیاری ئەو کارە قێزەونەی ئەنجامی دەدەن لە بازرگانی ئافرەتدا بەبەهانەی زەواجی مسیارەوە وا پێویست دەکات هەموو موسوڵمانێکی خەمخۆری دینەکەی هەڵوێستی هەبێت و بەرانبەری ئەوانە و مەلاو بانگخواز و ئەو مسیارچییانەی لە کوردستان سەریان هەڵداوە بوەستێتەوە، چونکە ئەو کارە ئەگەر لە بنچینەشدا وبەمەرجەکانی خۆی هەندێ لە زانایان ڕێگەیان داوە، بەڵام بەڕاستی لە ئێستادا لە کوردستان بە ئاقارێکی ناشەرعی و ناشیریندا براوە، کە ئافرەتان بەتایبەت و کۆمەڵگای کوردی بەگشتی باجەکەی دەدەن.

15 - پوختەی ئەم باسە ئەوەیە: زەواجی مسیار لە بنچینەدا زەواجێکی درووستە، لەسەر بۆچوونی ئەو زانایانەی کە وتوویانە درووستە، ئەگەر ئەو مەرجانەی تێدا هەبێت کە لە زەواجی ئاساییدا پێویستە هەبێت، ئەگەر مەرجەکانی زەواجی شەرعی تێدا بێت لە ئیجاب و قبول و ڕازیبوونی وەلی ئەمر ومارەیی و ئیعلان کردنی گرێبەستەکە زەواجەکە دادەمەزرێت و شەرعییە، ئەم زەواجەش بۆ هەندێ کەسی خاوەن بارودۆخی تایبەت گونجاوەو درووستە ئەگەرچی ئەوانەی کە ڕێگەشیان داوە هەر وەکو زەرورەتە و دواجار لەگەڵ کەراهەتدا ڕێگەیانداوە.

بەڵام کێشەکە ئەوەیە هەندێ خەڵکی دین لاواز لە کوردستاندا ئەم پرسەیان بە ئاراستەیەکی زۆر خراپدا بردووەو ئێستا زەواجی مسیار بە هۆی جێبەجێ نەکردنی مەرجەکانی نزیکترە لە زەواجی موتعە لەوەی زەواجێکی شەرعی بێت.

بەداخەوە مسیار خەریکە دەبێتە ڕێگەیەك بۆ خراپەکاری و بڵاوبوونەوەی فەسادی دەمامکدار، بۆیە وەڵامی ئەو پرسیارەی ئایا زەواجی مسیار درووستە یان درووست نییە بە بەڵێ نەخێر نابێت، واجب ئەوەیە سەیری حاڵەتەکە بکرێت و بەپێی مەرجەکان و شەرعی بوون و نەبوونی وەڵام بدرێتەوە، ئەگەر حاڵی

ژن و پیاوەکە بە شێوەیەك موافیقی شەرع بوو ودیار بوو کە ئامانجی شەرعی و سوکنایی خێزانی تێدایە و مەرجەکانیشی هەر هەمووی تێدا بوو، ئەوە دەکرێت بوترێت درووستە و بۆ هەردوو لا کارێکی ڕێگەپێدراوو بە سوودە، بەڵام بەداخەوە لە کوردستاندا وەکو وتم بەئاقاریکی زۆر نارێك و ناشەرعیدا براوە بۆیە حەرامکردنی لە ڕوحی شەرعەوە نزیکترە تاکو ڕێگەپێدانی، چونکە مەرجەکان و ئامانجەکانی زەواجی شەرعی تێدا وەدی ناکرێت.

ئەوەی لە زەواجی مسیاردا لە کوردستان تێبینی دەکرێت پرۆسەیەکە زیاتر بۆ تێرکردنی ئارەزوو وحەزێکی کاتییە وهاوشێوەی زەواجی موتعەی شیعەکانیش بە پارەیەکی کەم و بە زەواجێکی کاتی، بەڵکو زۆریش کاتی.

ئەو دوو لایەنەی ئەزموونی لەو جۆرەیان و بناسرێن ئەو زەواجە دەکەن دەبینی زۆر بە ئاسانی وبەئاسایی جیادەبنەوەو ولە شوێنێکی تر دووبارەی دەکەنەوە وبەمەش لەگەڵ تێپەڕبوونی کاتدا فەسادێکی دەماکداری بەربڵاو لە کورستاندا تەشەنە دەکات، ئەوە هەمان ئەو زەواجەیە کە سیغەو موتعەی پێ دەوترێت بەڵام پۆشاکێکی شەرعی ساختەی لەبەر کراوە.

من وەکو خۆیشم نەسیحەتی هیچ کەسێك ناکەم پەنا بۆ ئەو جۆرە زەواجە ببات، چونکە چەندین تەمومژو وناڕوونی و کێشە و ئیحراجی کۆمەڵایەتی و ناڕوونی گرێبەست و دەرەنجامی چاوەڕواننەکراوی تێدایە (إلا ما رحم رب).

بۆیە موسوڵمان هەرگیز پەنا نەبات بۆ ئەم جۆرە زەواجە باشترە و ئەگەر ئەیەویت زەواجی دووەم و سێیەم بکات، پێویستە مەرجەکانی تێدا هەبێت وپیاوانە و موسوڵمانانە ئەو کارە بکات و ئەوە مافێکی دەستەبەرکراوی خۆیەتی لەشەرعدا و قورئان و سونەتدا بە ڕوونی و بێ هیچ گومان و کێشەیەك ڕێگەیان پیداوە، بەوەش بێ نیاز دەبێت پەنا بۆ ئاوها زەواجێك ببات کە بەداخەوە خاڵی هاوبەشی لەگەڵ زەواجی ناشەرعی و گێڵ فرێندی ڕۆژئاوادا خەریکە لێ پەیدا دەبێت، بەڵام وەکو پێشتریش ئاماژەم پێکرد ئەم پێناسە و حوکمەی هاوسەرگیری مسیار بە ڕەهایی و گشتگیر نییە و مەرج نییە لەسەر یەك بە یەکی ئەوانەی کە ئەم زەواجە دەکەن جێبەجێ ببێت، بەڵکو زیاتر مەبەستم بوو جەخت لەسەر بەرجەستەکردنە خراپەکەی ئەم زەواجە بکەم. ...والله اعلم بالصواب.

إحسان برهان الدين

سلێمانی ...17 -12 -2022